

O klasifikaciji narodnih pripovijedaka govori u svom referatu B. Holbek i stavlja neke teoretski umjesne zamjerke sistemu Aarne-Thompsona, ali sa pretjerano zaoštrenim konzekvencama, potcjenjujući praktičnu korisnost i potrebnost tog priručnika.

Važno pitanje za folkloriste naših dana pokrenuto je referatom A. Varagnaca o razlozima propadanja folkloru u industrijskim zemljama, a G. Rohan-Csermak postavlja interesantan problem strukturalizma i folkloru, no na žalost mentorski pretencioznim tonom i, kao što često u takvim prilikama biva, bez dovoljnog poznavanja specijalne problematike — u ovom slučaju narodnih pripovijedaka.

Maja Bošković-Stulli

FESTIVALSKA PRIREDBE GODINE 1964.

Zivahnost što je trajala nekoliko posljednjih godina u reproduktivnom folklornom stvaralaštvu uvjetovala je pojavu mnogih festivala, na kojima su se izvodili različiti oblici narodne umjetnosti. I dok neki festivali nisu uspjeli pustiti dublje korijenje (Festival podunavskih zemalja u Novom Sadu, Balkanski festival u Nišu); neki su se drugi učvrstili, dobili određenu fizionomiju te su postali određen svakogodišnji kulturni događaj. Jedino je Ohridski festival stagnirao u posljednje dvije godine zbog poznatih okolnosti koje je izazvao veliki potres u Makedoniji. Treba se ipak nadati da će teškoće biti svladane i da će se taj svakogodišnji sastanak najboljih gradskih amaterskih skupina iz cijele Jugoslavije održavati i u budućnosti.

Ljubljanske i dubrovačke ljetne igre i dalje u svom programu sadržavaju i nastupe folklornih skupina, a od stalnih folklornih festivala učvrstili su se koparski, krčki i sarajevski.

Koparskom festivalu (službeni naslov: Festival jugoslovenske folklore) posvetit ću kasnije najveći dio prostora u ovom članku, jer je to, bez sumnje, glavna festivalska priredba folkloru na našem teritoriju.

Krčki je festival zadržao svoju fizionomiju. Na njemu sudjeluju samo izvorne skupine s otoka Krka. U vrijednost svakogodišnje smotre seoske pjesme, svirke, plesa i nošnje ne treba sumnjati. Bilo bi dobro kad bi se i druge neke pokrajine ugledale u primjer vrijednih Krčana. Svake se godine ovdje pojavi po neka novost. Ove godine nastupila je veoma brojna pionirska družina osnovne škole iz Punta, s novosašivenim narodnim nošnjama. Dobrinjci su također popunili svoje rekvizite. Festival svake godine pridonosi otkrivanju ili regeneriranju detalja s područja domaće narodne umjetnosti.

Sarajevski festival zadržao je svoj koncertni karakter. Tu nastupaju pojedina društva i ansambli dajući cjelovečernje programe. Novost koja je veoma ugodno iznenadila, sastoji se u ovogodišnjem sudjelovanju seoskih skupina na festivalu s područja Bosne i Hercegovine, koje su nekada znale prikazivati vrlo vrijedna ostvarenja, a posljednjih su godina zamrli.

Novost je Festival narodne pjesme Ilidža 1964. Tu se sastaju kompozitori, interpretatori i gledaoci tzv. »nove narodne pjesme« koja nema osobitih umjetničkih vrijednosti, a djelomično se nalazi i na granici kiča. Možda će festival pomoći da se iz mnoštva prolematičnih kompozicija istaknu one koje imaju nekih vrijednosti, a loše da se odstrane. U tom slučaju festival koji se održava u Ilidži mogao bi imati svoje opravdanje.

Najvažniji godišnji festivalski događaj svakako je Festival jugoslavenskoga folkloru koji se održava u Slovenskom primorju, a održao se i ove godine.

Od 27. VII do 1. VIII u Piranu, Izoli, Ankaranu, Portorožu i Kopru, održane su festivalske priredbe na kojima su nastupale izvorne seoske skupine, amaterski gradski plesni ansambli i sva tri naša profesionalna tijela koja gaje narodni ples, pjesmu, svirku i narodnu nošnju na sceni.

Od izvornih skupina nastupali su 1964. predstavnici pojedinih nacionalnih manjina: Šiptari, Talijani, Rumunji, Mađari i Slovaci, prikazujući plesove svojih sela onako kako su se oni do danas sačuvali.

Od amatera nastupile su ove skupine: »Polet« iz Beograda, »Mitar Trifunović-Učo« iz Tuzle, »Tine Rožanc« iz Ljubljane i »Milica Pavlić Kate« iz Varaždina.

Možda će najbolje biti da saopćimo mišljenje stručnog organizatora ovog dijela festivala Milice Ilijin, suradnika Muzikološkog instituta Srpske akademije nauka:

»Nastup izvornih i amaterskih grupa bio je simpatičan. Nije ovdje bilo nekih naročitih ostvarenja, no sve je teklo u solidnoj izvedbi. Niti jedna grupa nije suviše odskakala od druge. Folklor koji je prikazan od seljaka i amaterskih družina tretiran je ozbiljno.«

Nastojanje da se svake godine dovedu na festival nove skupine u principu je pozitivno. Posebno to vrijedi za seoske skupine. U proteklih nekoliko godina obuhvaćeno je već dosta krajeva, a ima nade da će se u budućnosti pozvati i skupine iz mnogih drugih. S amaterima je nešto drugačije. Već su do sada, naime, prisustvovala sve najbolje skupine pa pomalo dolaze na red one slabije. Kvaliteta nužno opada, jer je i broj dobrih amaterskih sastava sveden na minimum. Ove godine nastup je bio »simpatičan«, iduće on može jedva zadovoljiti i tako dalje.

Profesionalni ansambli dali su najprije svaki svoj zaseban koncert, da bi se na završnom nastupu našli zajednički u Kopru u vrlo svečanoj atmosferi, pred prepunim koparskim trgom. Tom je nastupu i televizija dala posebno značenje. Osim domaćih stanica, nastup su prenosile i Eurovizija i Intervizija, što je prvi slučaj u nas za jedan kulturni program uopće.

Svečana atmosfera nije, međutim, mogla prikriti mnoge slabosti i ozbiljnu krizu u koju su zapale ove naše poznate kulturne ustanove. Izvedena je samo jedna nova tačka i to slabe kvalitete, tehnička izvedba ostarjelih plesača nije bila na dovoljno visokom nivou, a tamo gdje se pristupilo pomlađivanju, novi članovi nisu svladali plesnu tehniku. Pjesma je svake godine sve slabija, a orkestri koji prate plesače veoma su slabi. U svim oblicima folklorne scenske djelatnosti kvaliteta opada, malo pomalo, iz godine u godinu. Umjesto da u Kopru prisustvujemo prikazu razvitka te djelatnosti i pozdravimo nova rješenja, ostajemo zabrinuti onim što smo mogli zapaziti na sceni koparskog festivala.

Ansambli »Kolo« proživljuje krizu u kojoj ostarjeli plesači i pomanjkanje novih koncepcija uvjetuju stagnaciju, a slab orkestar i očito slabljenje kvaliteta izvedbe. Oni još uvijek dominiraju u vladanju na sceni, mimici i svladavanju plesnog prostora, ali tu već pomalo ponestaje svježine koja je inače resila svaku njihovu izvedbu.

Skopski »Tanec« unatoč teškim okolnostima poslije potresa u kojima je radio protekle godine, nije u tolikoj mjeri oslabio kao što je slučaj s ostalim trupama. Iako su i ovdje već ostarjeli plesači, ipak je izvedba tehnički bila prilično dobra. Najveći su propust koncepcije. Poznata je, npr., činjenica da bi dolazilo do krvavih obračuna, kad bi se u davnoj prošlosti sastale dvije skupine rusalija. Taj slučaj uzeli su Skopljanici kao sadržaj koreografije. Dvije čete više ne izvode rusalski ples nego borbu u stilu mediteranskih moreški. Drugi je propust vladanje na sceni. Koreograf Atanas Kolarovski od godine do godine pokazuje sve veći napredak. Njegova najnovija koreografija Katanka pokazuje njegov velik smisao za scenska rješenja, ali i slabosti koje se najbolje očituju u forsiranju naturalističkih momenata (gurkavanje, namigivanje i slično) i u uzimanju nekoga slabijeg anegdotskog sadržaja za osnovu koreografije.

Zagrebački »Lado« proživljuje krizu sličnu ostalim ansamblima. No dok su ovdje koncepcije dobre, ma da nema ništa nova, a muzički je sastav bolji nego u ostalim ansamblima, premda još uvijek ne zadovoljava, dotle je tehnički nivo plesača znatnim dijelom vrlo slab, a nekoć neosporno najbolja pjevačka komponenta mnogo je slabija nego prije (sve ovo mjereći profesionalnim kriterijima). Pojedine tačke nisu bile dovoljno uvježbane (lindžo, igre iz istočne Srbije), ali su i ovaj put odlični kostimi pokrili poneku prazninu u izvedbi plesa. Ova je trupa izvela najbolju tačku na festivalu, računajući samo koreografije uvedene u posljednje dvije godine. To su »vlaške igre« — Zvonimira Ljevakovića. Osim toga, »Lado« je jedini dao i jednu potpuno novu tačku — »drmeš« koja, međutim, uz neosporne muzičke interesantnosti, nema većih umjetničkih kvaliteta.

Kad bismo tražili uzroke ovim neuspjesima, onda bismo ih mogli naći podjednako u subjektivnim kao i u objektivnim razlozima, u nedovoljno aktivnom

radu samih ustanova kao i u teškoćama s kojima se danas susreću »Kolo«, »Tanec« i »Lado«.

Nije jedini nedostatak u radu što se izvodi malen ili nikakav broj premijernih tačaka. Mnogo je veći propust u tome što su i te nove tačke radene na stari način, prema šablona koja već postoji, da se u njima ne daje ništa novo u smislu scenske realizacije. Ne mogu se u nedogled pronalaziti nova plesna područja, ali postoje neograničene mogućnosti pronalaženja novih scenskih rješenja. Svaki oblik narodne umjetnosti što se pojavljuje na pozornici može se produbiti. Od pjesama koje slušamo nisu iskorišteni svi oblici, sastavi i tehnika izvođenja. Izuzev »Lada«, ostali ansambli i ne pokušavaju dobiti pravi zvuk narodnoga pjevanja u nekom kraju. Narodni instrumenti gotovo se i ne pojavljuju na sceni. Bogat narodni instrumentarij trebalo bi prikazati publici, a pokušati također i s orkestralnom primjenom nekih narodnih instrumenata. U plesu i nošnji još se štošta može iskoristiti, a o tome profesionalni ansambli ne vode dovoljno računa. Od vremena kad se »Kolo« formiralo pretežno iz članova društva »Ivo Lola Ribar«, »Tanec« od skopskih amatera, a »Lado« od članova društva »Joža Vlahović« bilo je premalo pokušaja da se nađu nova rješenja pri scenskoj obradbi folklora, a i oni koji su izvedeni nisu se uspjeli održati na programu niti se dalje nastavljalo s takvom praksom.

Od objektivnih uzroka najvažniji je pomanjkanje kadrova koje su nekad profesionalni ansambli crpili iz velikog izbora brojnih amatera. Danas nema ni među amaterima dovoljno konkurencije i to najviše s razloga što na našem području ne postoji ni desetina skupina i članova kao što je to bilo u času formiranja profesionalnih tijela. Nema dovoljno dobrog plesačkog, sviračkog i pjevačkog kadra, nema koreografa i novih koncepcija, nema gotovo niti jednoga ozbiljnijeg muzičara koji bi se isključivo posvetio iskorišćivanju našega bogatoga instrumentalnog i pijevnog melosa za potrebe scene. Financijska su sredstva također nedovoljna za nabavku novih kostima, za omogućavanje tehničkih eksperimenata i drugih potreba. Veliki dio novca moraju trupe same pripređivati čestim nastupanjem i briga oko tih nastupa baca u zasjenak brige oko noviteta, oko svestranog poboljšanja kvaliteta pojedine skupine.

Festival folklora u Kopru jedan je od rijetkih festivala bez nagrada i priznanja. Tako stvaraoci na području scenske obradbe folklora ostaju manje ili više anonimni, ostaju anonimni i njihovi uspjesi. Bilo bi korisno uvesti nagrade za koreografiju, muzičku obradbu i tehniku izvedbe. To ne bi bilo samo potrebno priznanje i stimulans skupinama i pojedincima nego i javna kontrola njihova djelovanja i napretka.

Nalazimo se u situaciji kada kvaliteta naših profesionalnih skupina ni u kom pogledu ne zadovoljava. Od godine do godine rezultati su sve slabiji, a to se najbolje primjećuje prateći godišnje priredbe Festivala jugoslavenskog folklora u Kopru.

Shemi festivala ne bi trebalo nikakve dopune. Jedino bi se s više pažnje i odgovornosti trebao odabirati strani ansambl, kao gost festivala, a ne da se pozove slaba sicilijanska skupina iz Agrigenta »Val d'Acragas«. A i ta je skupina, iz nerazumljivih razloga i bez obavještenja, izostala. Tako ove godine nije bilo inače veoma rado primljenog programa neke strane skupine.

Na kraju treba spomenuti da je nekoliko naših folklornih grupa doživjelo ove godine više lijepih međunarodnih priznanja. Tako je splitsko »Jedinstvo« osvojilo treće mjesto na vrlo jakom internacionalnom festivalu u Dijonu (Francuska), »Vinko Jeđut« iz Zagreba drugo i sedmo mjesto na poznatom festivalu u Langollenu (Engleska) a grupa »Joža Vlahović« treće mjesto na festivalu folklora u Agrigentu (Italija).

Ivan Ivančan

TEČAJEVI ZA RUKOVODIOCE FOLKLORNIH SKUPINA

I minule 1964. godine održana su dva tečaja što ih je organizirao Savez muzičkih društava Hrvatske. Prvi se odvijao u Zagrebu već u siječnju i na njemu se ponavljalo gradivo iz protekloga ljetnog tečaja u Puli. Ponavljani su pojedini plesni elementi plesova različitih zona, utvrđivala su se znanja o teoretskim pitanjima, ponavljale ritmičke osnove pojedinih područja. Tečajci su redovno odlazili i na